

Hva kan ekspertutvalgets kriterier og anbefalinger bety for Nordland?

Kommuneøkonomikonferansen 2014

Bodø 12.juni 2014

Av Geir Vinsand

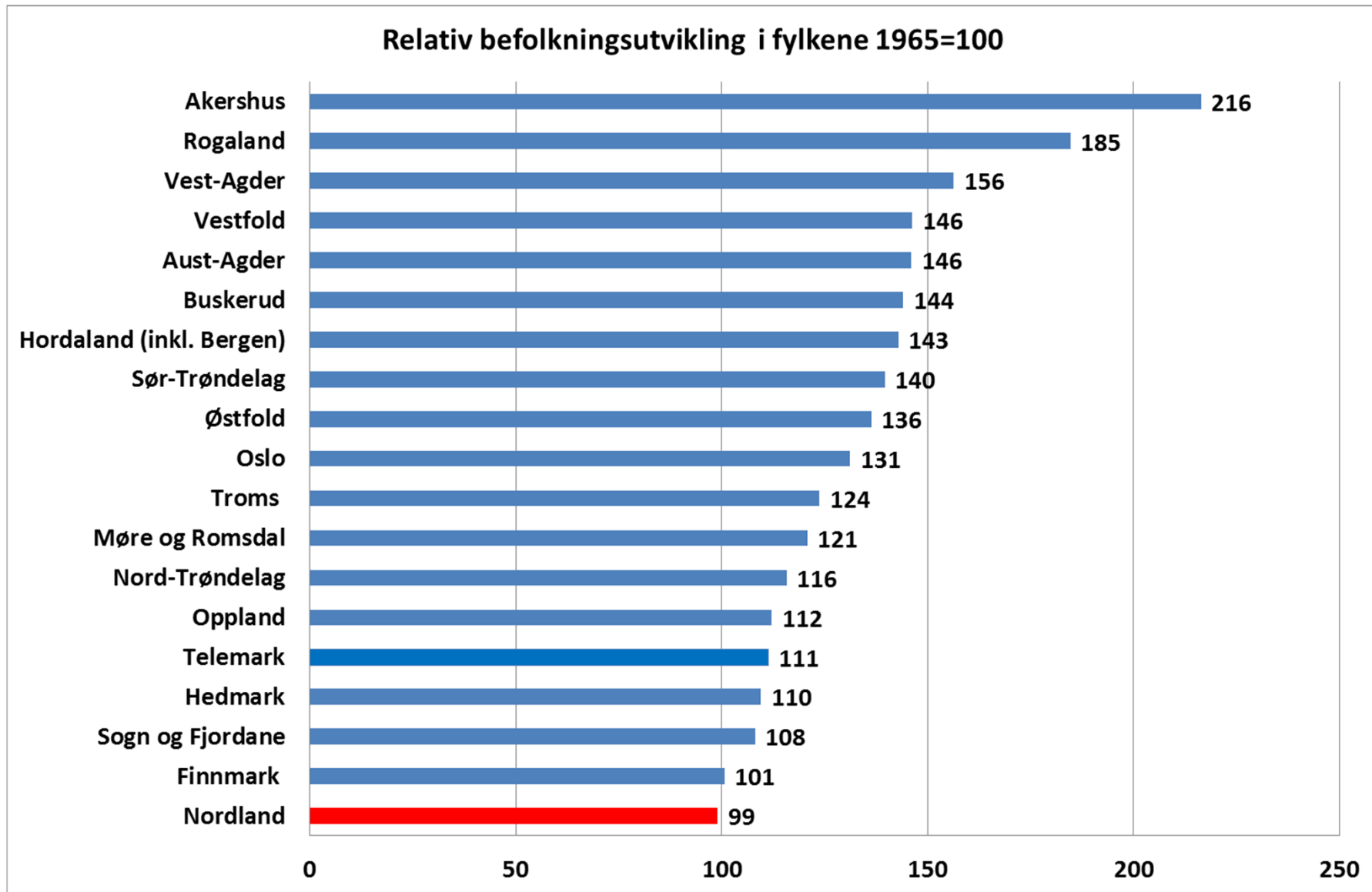
Tema

- Utfordringer, mål og rammer
- Grensevandring
- Mulige unntakskommuner
- Alternative kommunestrukturer
- Vabisk standard i Nordland
- Tanker om oppfølging

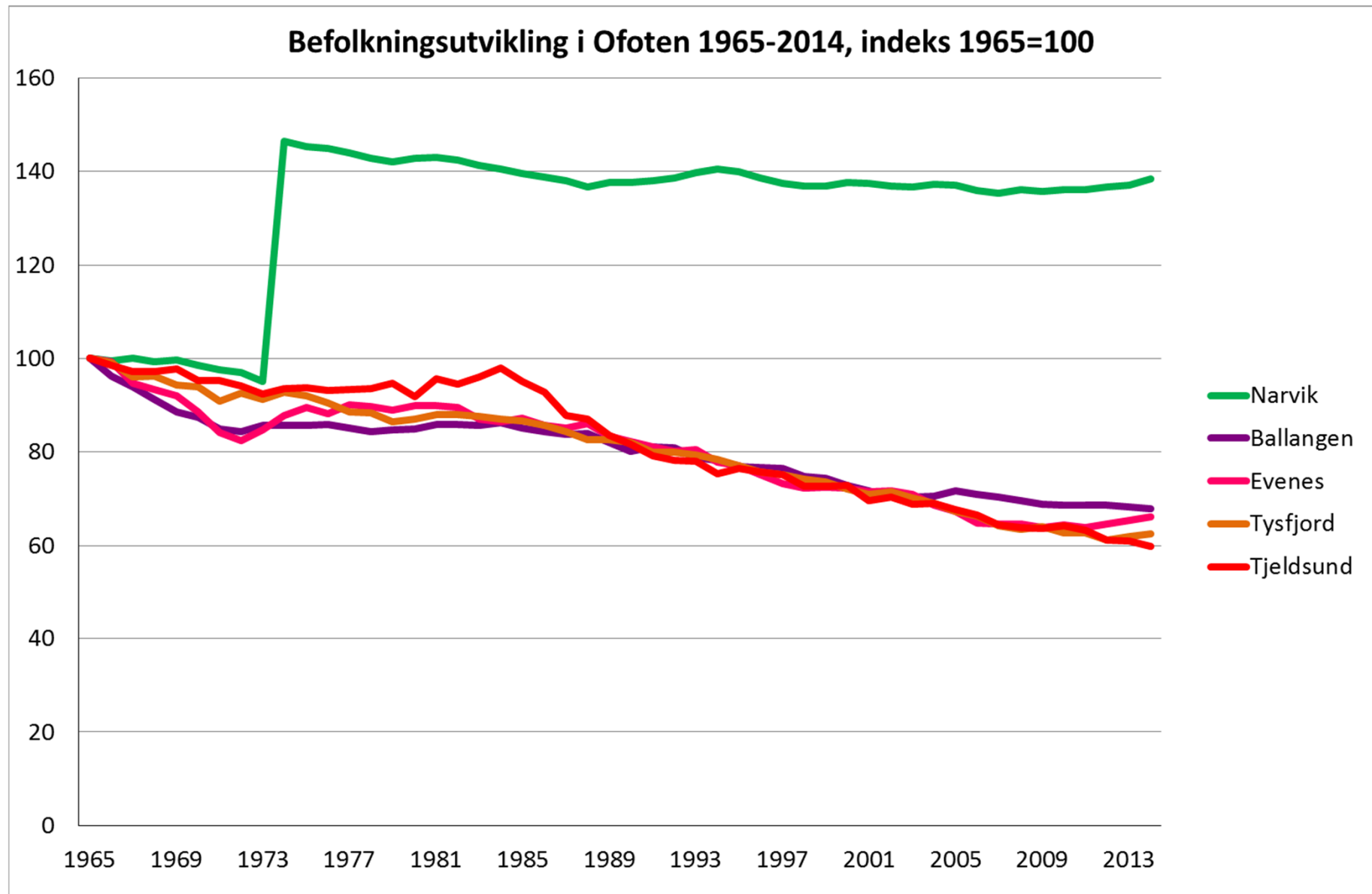
Utfordringer

1. Små kommuner, store oppgaver
2. Byene har vokst ut over sine administrative grenser
3. Fragmentering av myndighet og ansvar
4. Statlig detaljstyring
- 5. Svak vekst og skjev befolkningsutvikling i kommunene**
- 6. Mye lokal konkurranse og svak regional påvirkningskraft**

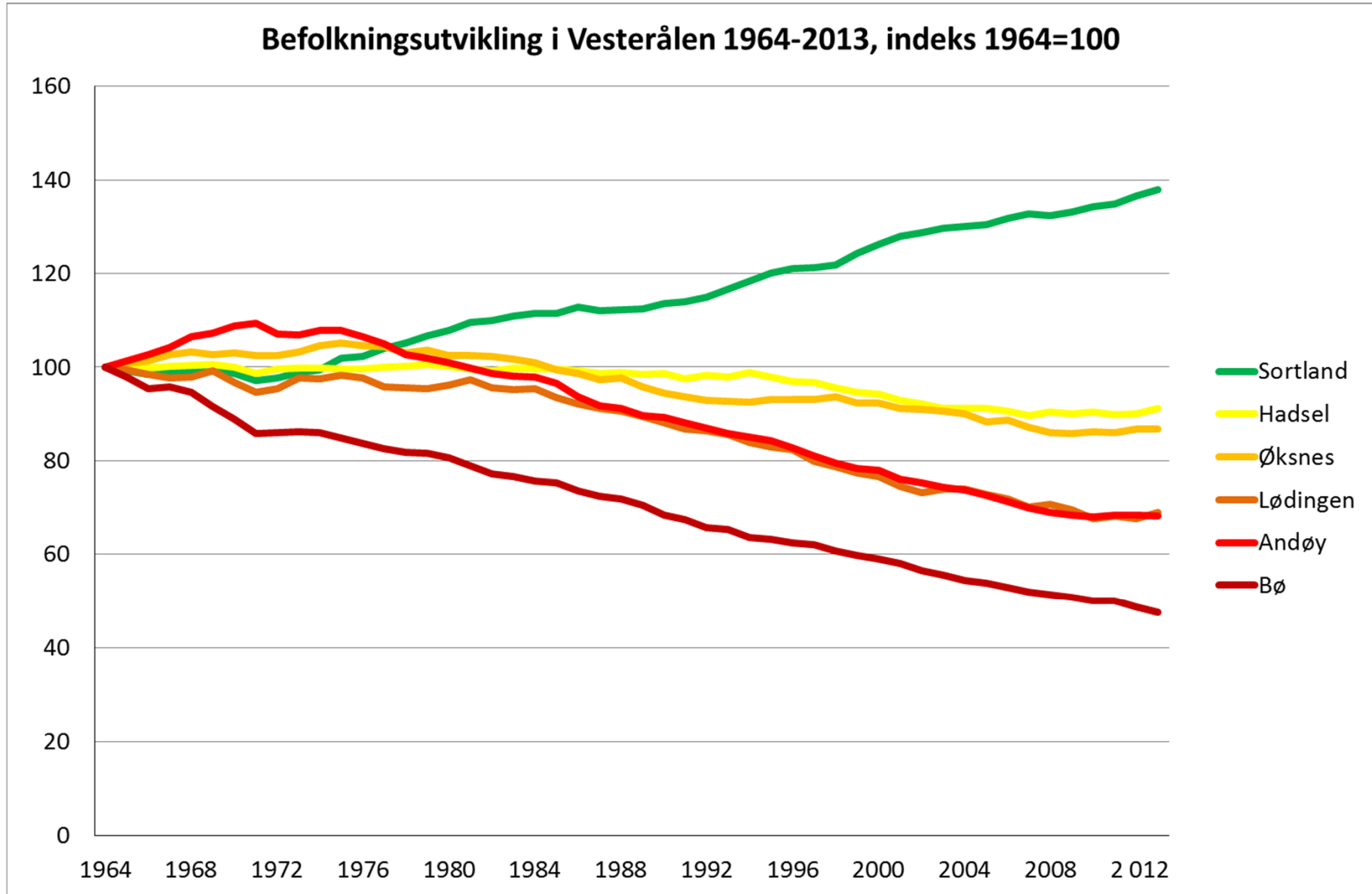
Befolkningsutvikling i Nordland etter 1965

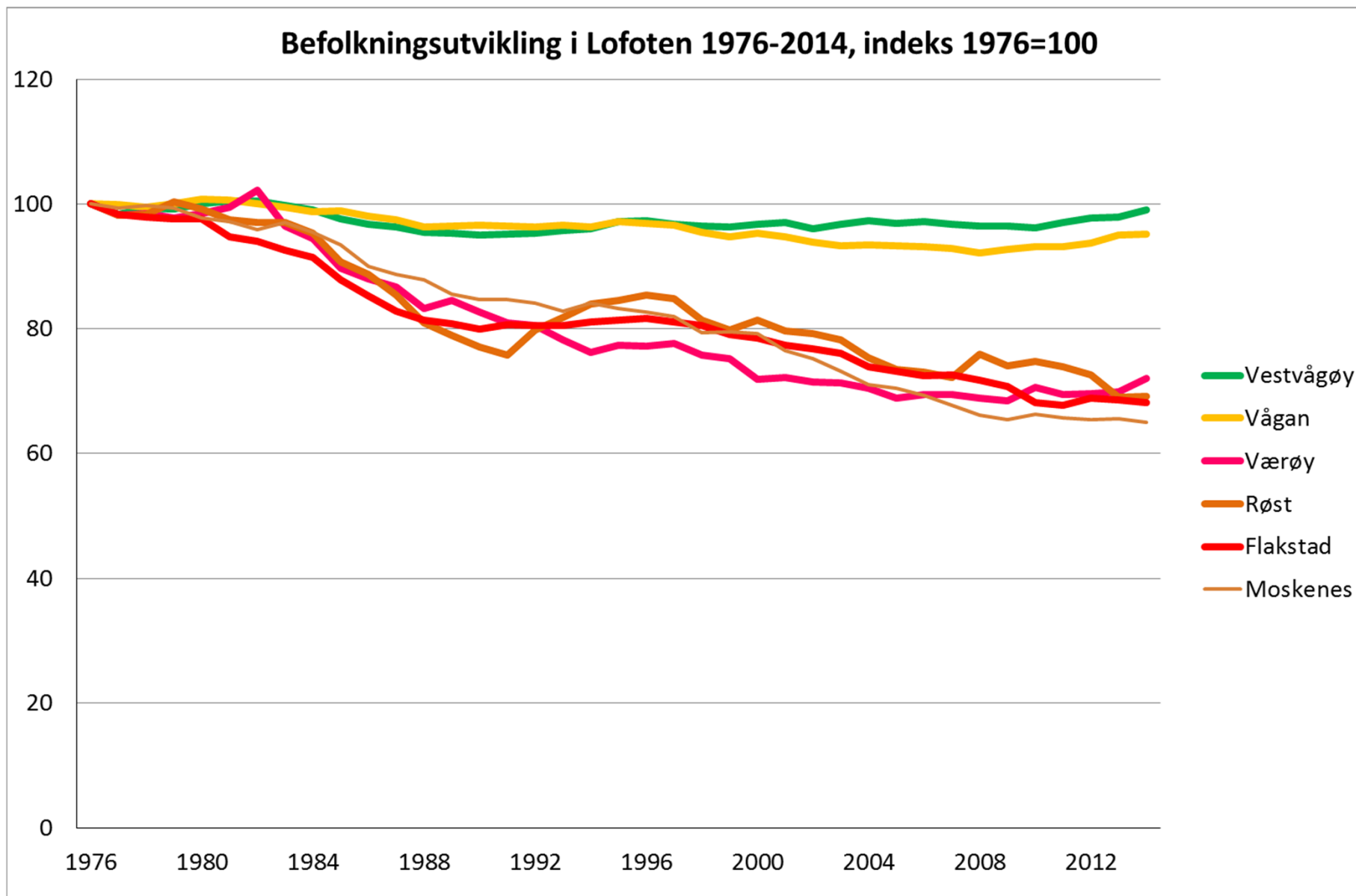
Befolkningsutvikling Ofoten

Befolkningsutvikling Vesterålen

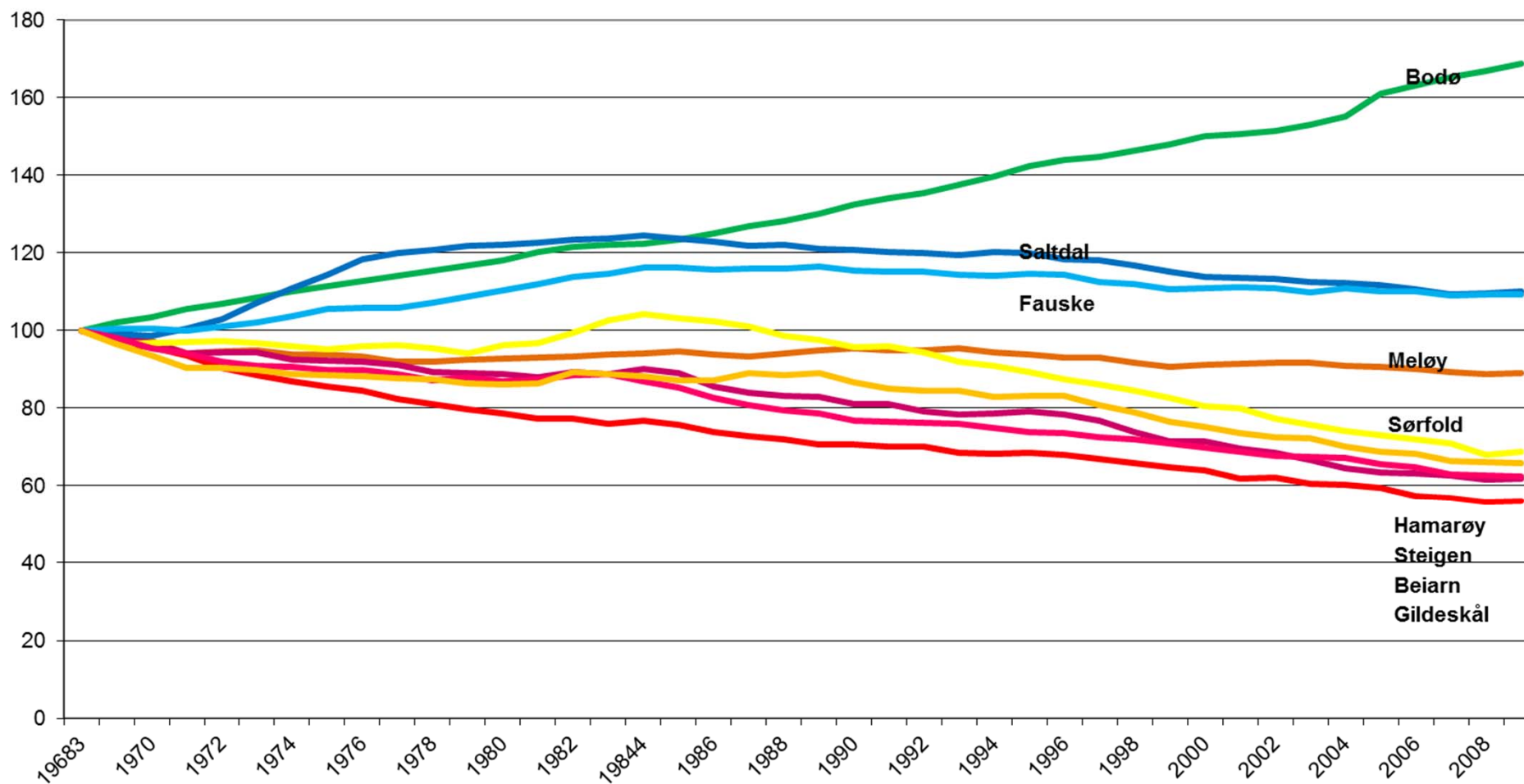
Befolkningsutvikling Lofoten

Befolkningsutvikling Salten

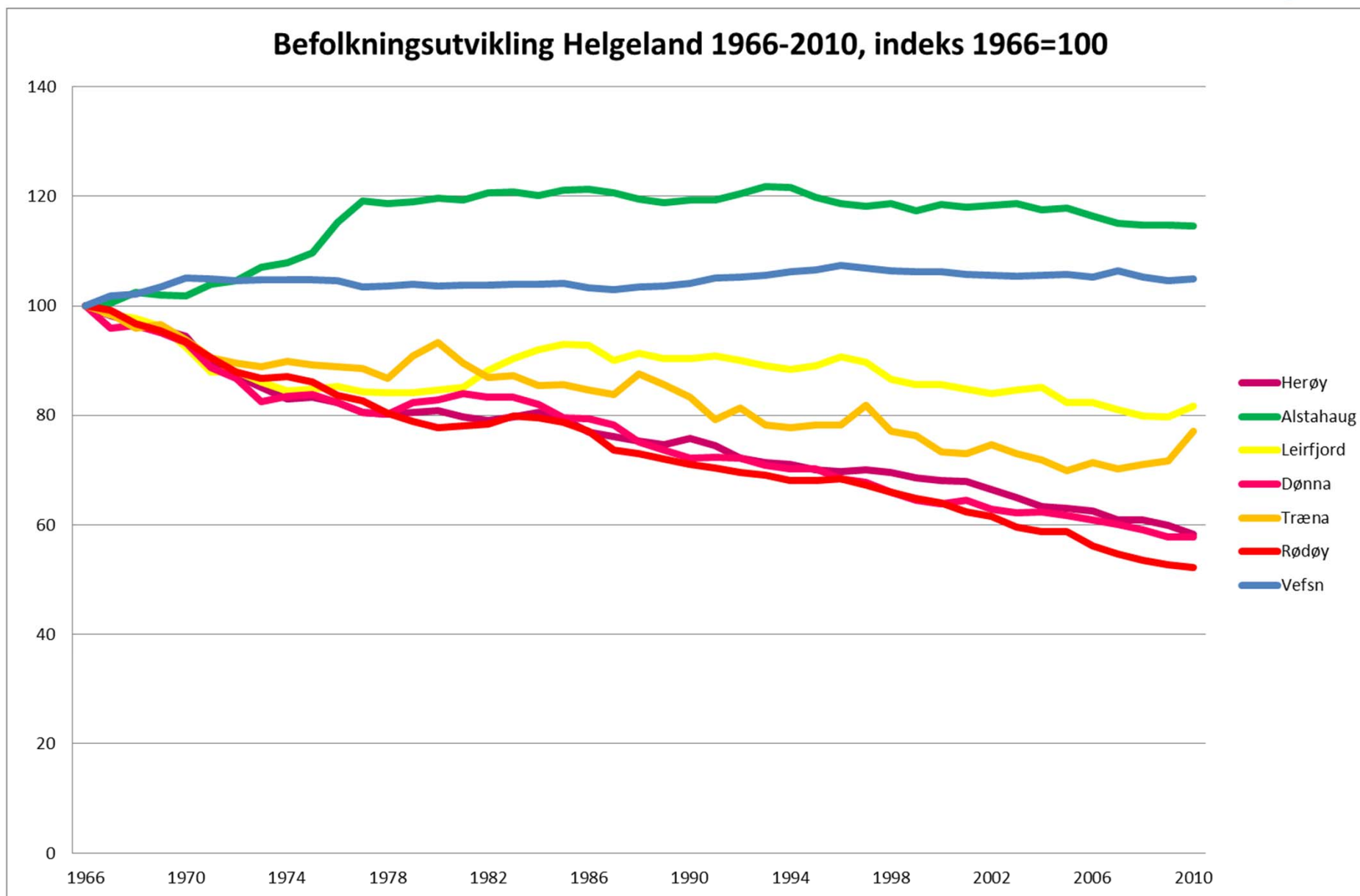

Befolkningsutvikling 1968-2009, index 1968=100

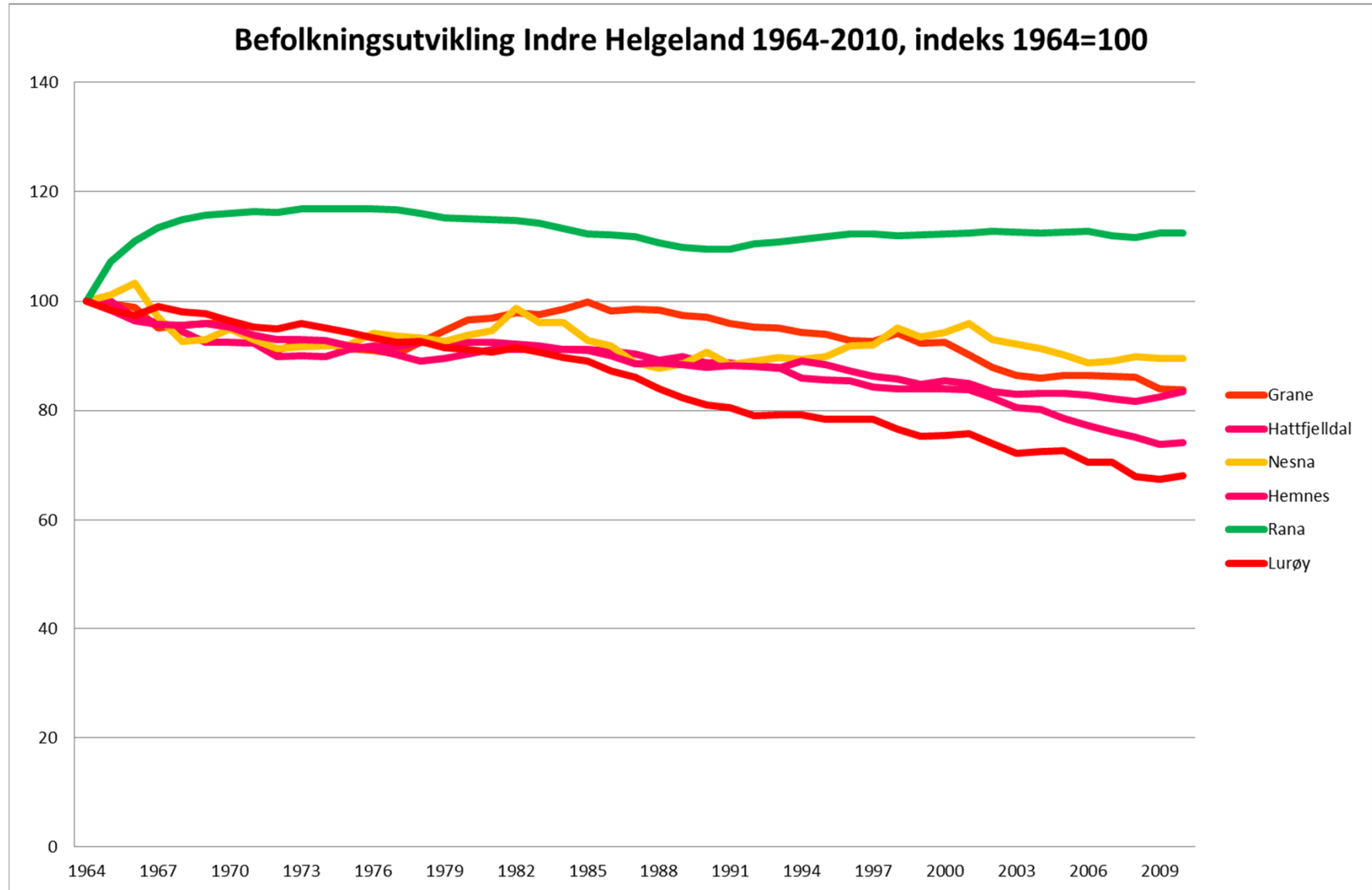

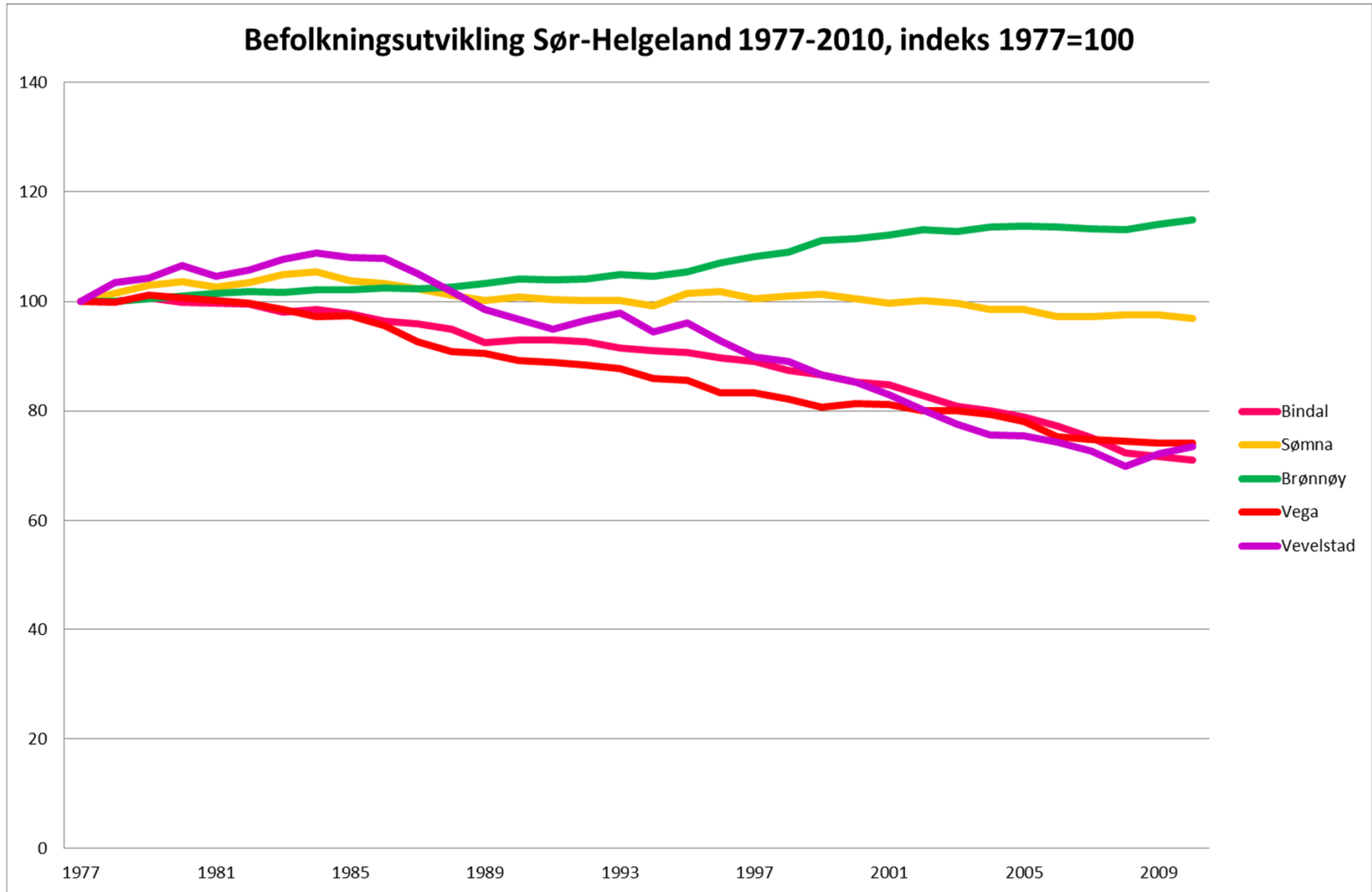
Befolkningsutvikling Ytre Helgeland

Befolkningsutvikling Indre Helgeland

Befolkningsutvikling Sør-Helgeland

Mål for reformen

- Gode og likeverdige tjenester til innbyggerne
- Helhetlig og samordnet samfunnsutvikling
- Bærekraftig og økonomisk robuste kommuner
- Styrket lokaldemokrati

Fortsatt generalistkommuner

- Demokrati gjennom direkte valg
- Bredt oppgaveansvar
- Enhetlig oppgavefordeling
- Enhetlig finansieringssystem
- Likebehandling gjennom statlig styring

=> Krav til egenregi for lovpålagte oppgaver

=> Nei til interkommunalt samarbeid som hovedløsning - for de fleste

Kriterier for god kommunal oppgaveløsning

1. **Tilstrekkelig kapasitet**
2. **Relevant kompetanse**
3. **Tilstrekkelig distanse**
4. **Effektiv tjenesteproduksjon**
5. **Økonomisk soliditet**
6. **Valgfrihet**
7. **Funksjonelle samfunnsutviklingsområder**
8. **Høy politisk deltakelse**
9. **Lokal politisk styring**
10. **Lokal identitet**
11. **Bred oppgaveportefølje**
12. **Statlig rammestyring**

**Nasjonalt
fakta grunnlag
kommer**

Ekspertutvalgets anbefalinger

- **Minst 15-20.000 innbyggere**
  - **Kommunegrensene bør sammenfalle med funksjonelle samfunnsutviklingsområder**
  - **Tilrettelegging for flere oppgaver, redusert detaljstyring og bedre lokaldemokratisk styring**
- => Regjeringen ønsker at alle kommuner skal ta stilling til anbefalingene i de lokale prosessene**

Unntakskommuner

- Kommuner med store avstandsulempes
- Hva er store avstander? «som i Finnmark»
«avgjøres lokalt»
- Bekymring: Demokratiske ulemper, særlig politisk representativitet

OBS: Samiske hensyn skal ivaretas og Sametinget skal involveres i lokale prosesser der det er relevant

Aktuelt i Nordland? Ja!

Fra	Til	Km	Min	Båt
Brønnøysund	Vik	38	37	
	Vevelstad	30	30	+ Ferge
	Vega	26	28	+ Ferge
	Terråk	96	90	+ Ferge

Fra	Til	Km	Min
Mosjøen	Trofors	42	35
	Hattfjelldal	75	65
	Sandnessjøen	71	67

Kilde: Gule sider

Avstander

Fra	Til	Km	Min	Båt
Sandnessjøen	Leland	18	18	
	Solfjellsjøen	11	13	+ Ferge
	Silvalen	18	19	+ Ferge
	Træna			Ferge

Fra	Til	Km	Min	Båt
Mo i Rana	Korgen	39	35	
	Nesna	68	65	
	Træna	73	69	+ Ferge
	Lurøy	73	69	+ Ferge
	Vågaholmen	132	123	+ Ferge

Kilde: Gule sider

Avstander

Fra	Til	Km	Min	Båt
Ørnes	Inndyr	41	38	
	Vågaholmen	43	48	+ 2 Ferger

Fra	Til	Km	Min	Fly/båt
Bodø	Fauske	54	51	
	Inndyr	91	84	
	Moldjord	105	100	
	Ørnes	118	107	
	Oppeid	212	176	
	Leinesfjord	212	185	
	Røst			Fly/ferge
	Værøy			Fly/ferge

Kilde: Gule sider

Avstander

Fra	Til	Km	Min
Fauske	Straumen	15	13
	Rognan	31	29
	Beiarn	80	74
	Oppeid	159	126
	Leinesfjord	158	135

Kilde: Gule sider

Avstander

Fra	Til	Km	Min
Narvik	Ballangen	42	36
	Årstein	58	48
	Bogen	61	49
	Evenskjer	89	73
	Ramsund	96	84
	Kjøpsvik	98	84
	Oppeid	117	101
Harstad	Borkenes	18	20
	Hamnvik	21	20
	Evenskjer	31	31
	Ramsund	53	54
	Lødingen	75	64

Kilde: Gule sider

Avstander

Fra	Til	Km	Min
Sortland	Stokmarknes	27	26
	Myre	40	41
	Lødingen	57	50
	Bø	63	57
	Andenes	100	89

Fra	Til	Km	Min
Svolvær	Leknes	68	56
	Ramberg	99	82
	Lødingen	101	81
	Moskenes	124	101

Kilde: Gule sider

Mulige unntakskommuner

- Gruppe 1: Røst, Værøy, Træna, Rødøy, Lurøy, Vega
- Gruppe 2: Hamarøy, Steigen, Tysfjord .....

To alternative løsninger

**Modell 1: Kommunesammenslutning +
kompenserende tiltak => G+
kommune m/lokalstyrestatus**

**Modell 2: Lovregulert interkommunalt
samarbeid for å sikre likeverdige
tjenester => G- kommune med
avlastning fra vertskommune**

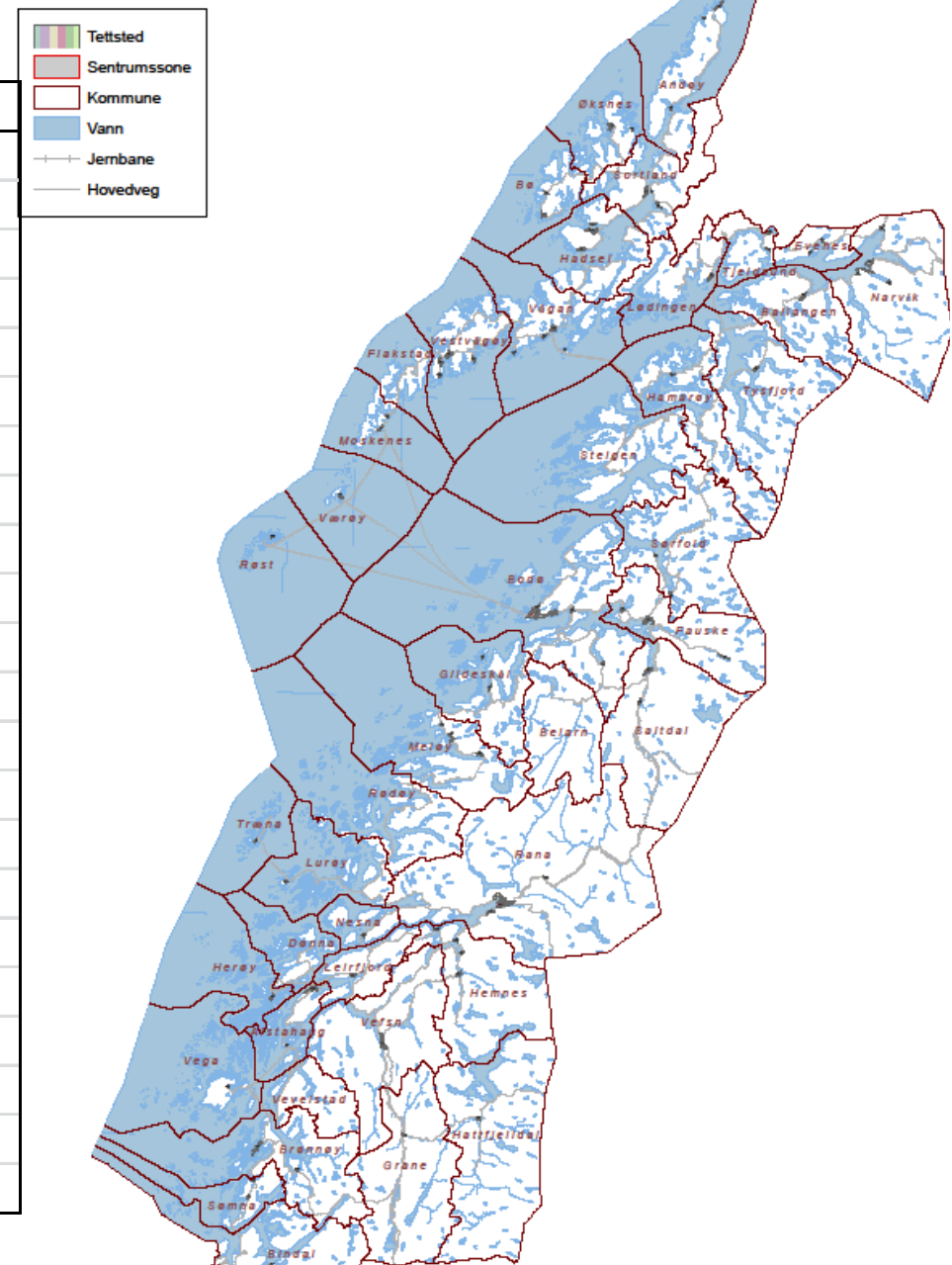
Dagens kommune- og fylkesinndeling

1. Utdaterte grenser ifht. kommunikasjoner og bosetting
2. Utdatert struktur ifht. lovpålagte oppgaver

Kommunestruktur pr.1.1.2014

Kommune	01.01.2014	Kommune	01.01.2014
Bodø	49731	Gildeskål	2023
Rana	25943	Tysfjord	2000
Narvik	18705	Sørfold	1987
Vefsn	13286	Nesna	1902
Vestvågøy	10997	Lurøy	1901
Sortland	10129	Hamarøy	1820
Fauske	9556	Herøy	1733
Vågan	9223	Bindal	1503
Hadsel	8112	Hattfjelldal	1500
Brønnøy	7897	Grane	1465
Alstahaug	7394	Dønna	1420
Meløy	6491	Evenes	1391
Andøy	4993	Flakstad	1368
Saltdal	4690	Rødøy	1305
Øksnes	4562	Tjeldsund	1256
Hemnes	4553	Vega	1223
Bø	2642	Moskenes	1108
Ballangen	2591	Beiarn	1088
Steigen	2579	Værøy	777
Lødingen	2248	Røst	566
Leirfjord	2188	Vevelstad	495
Sømna	2047	Træna	489

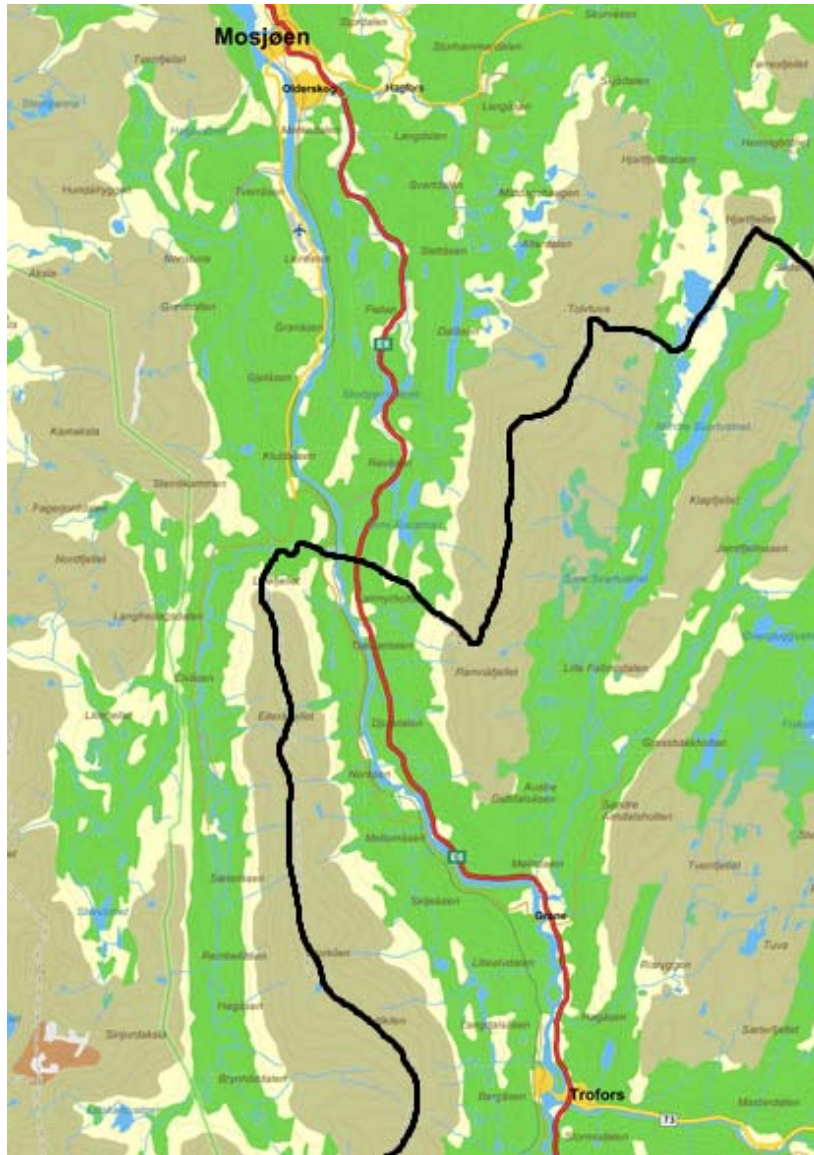

Korte avstander

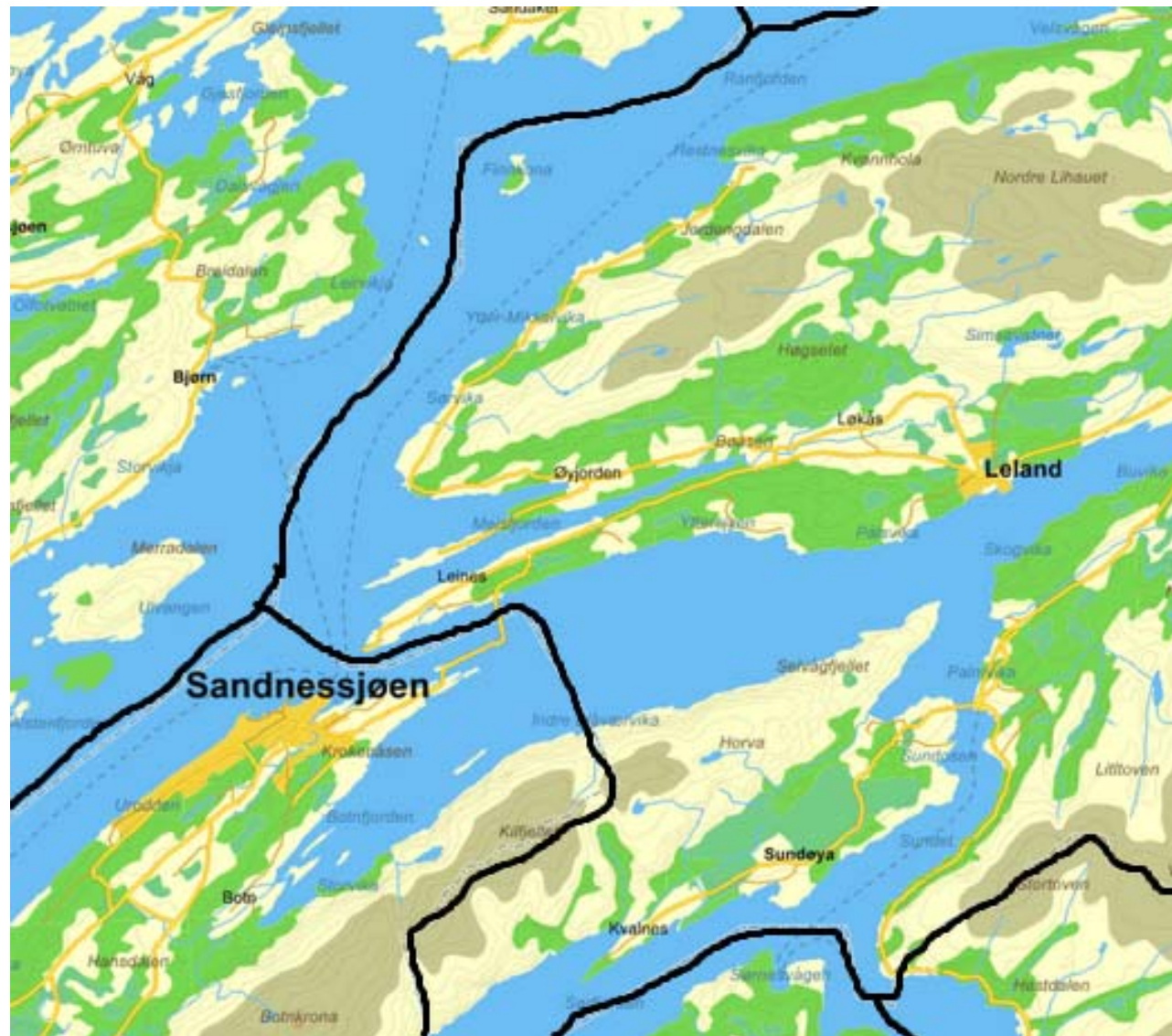
Kartkilde: Gule sider, grenser inntegnet av NIVI

Og her

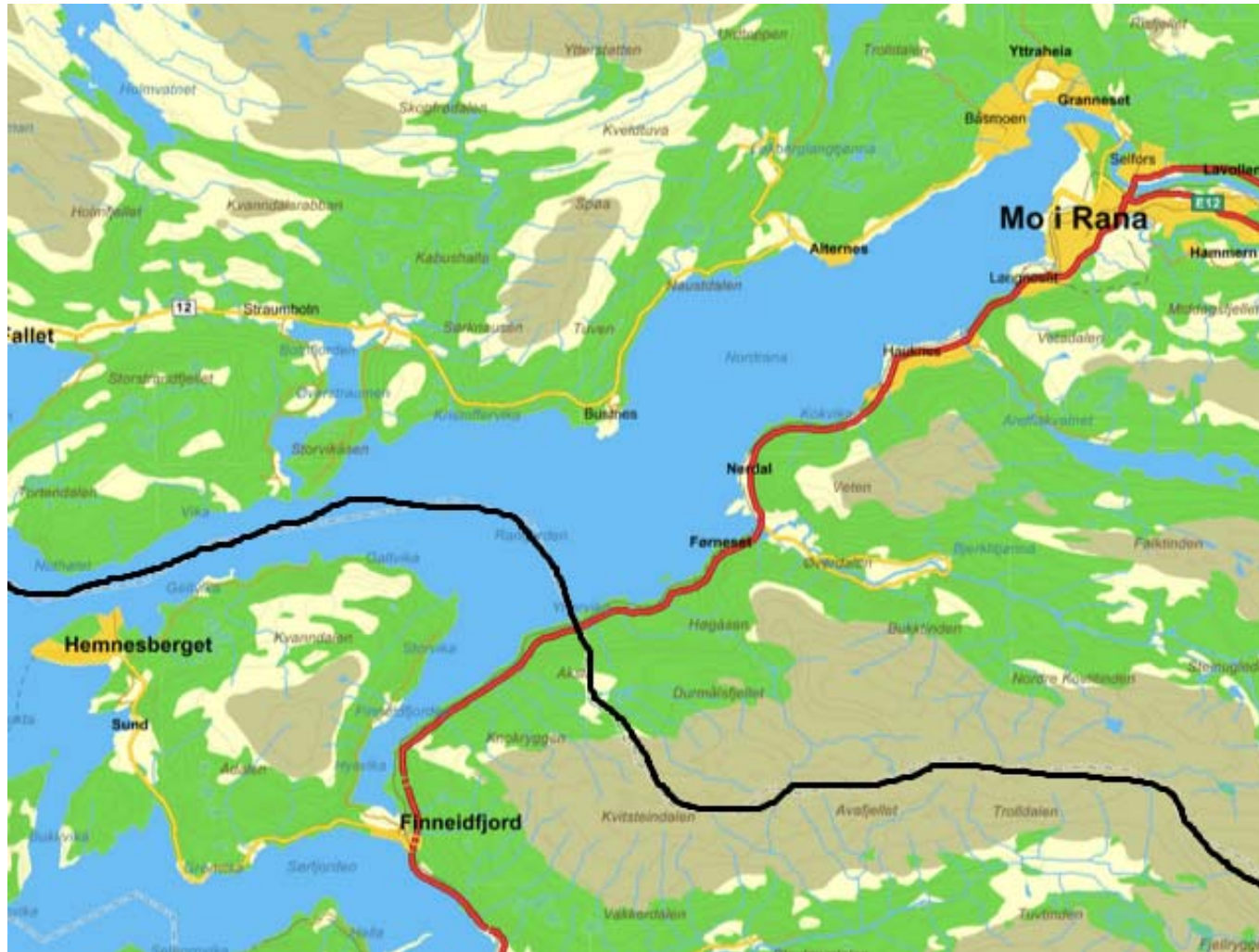
Kartkilde: Gule sider, grenser inntegnet av NIVI

Og her

Kartkilde: Gule sider, grenser inntegnet av NIVI

Og her

Kartkilde: Gule sider, grenser inntegnet av NIVI

Og her

Kartkilde: Gule sider, grenser inntegnet av NIVI

Og her

Kartkilde: Gule sider, grenser inntegnet av NIVI

Og her

Kartkilde: Gule sider, grenser inntegnet av NIVI

Og her

Kartkilde: Gule sider, grenser inntegnet av NIVI

Og her

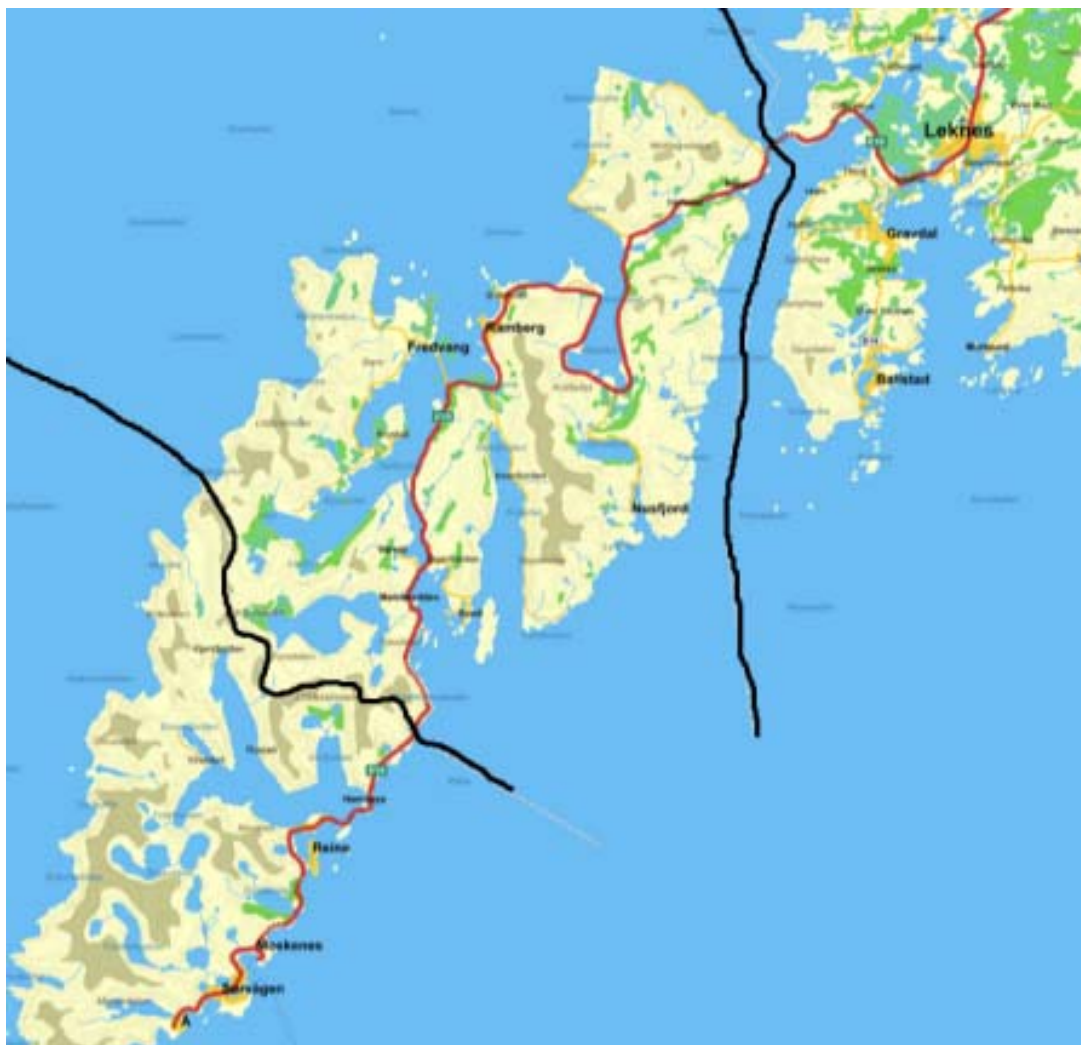
Kartkilde: Gule sider, grenser inntegnet av NIVI

Og her

Kartkilde: Gule sider, grenser inntegnet av NIVI

Og her

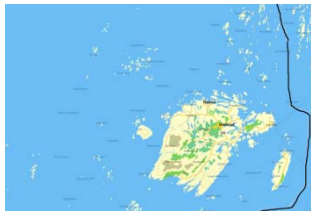

Kartkilde: Gule sider, grenser inntegnet av NIVI

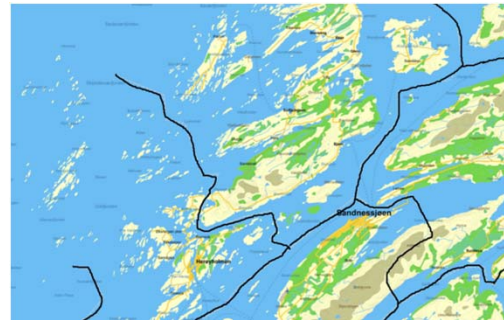
Øykommuner

Vega

Herøy og Dønna

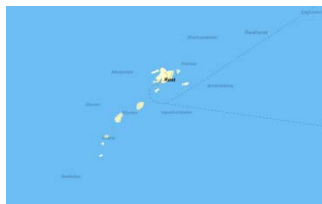
Træna

Lurøy

Røst

Rødøy

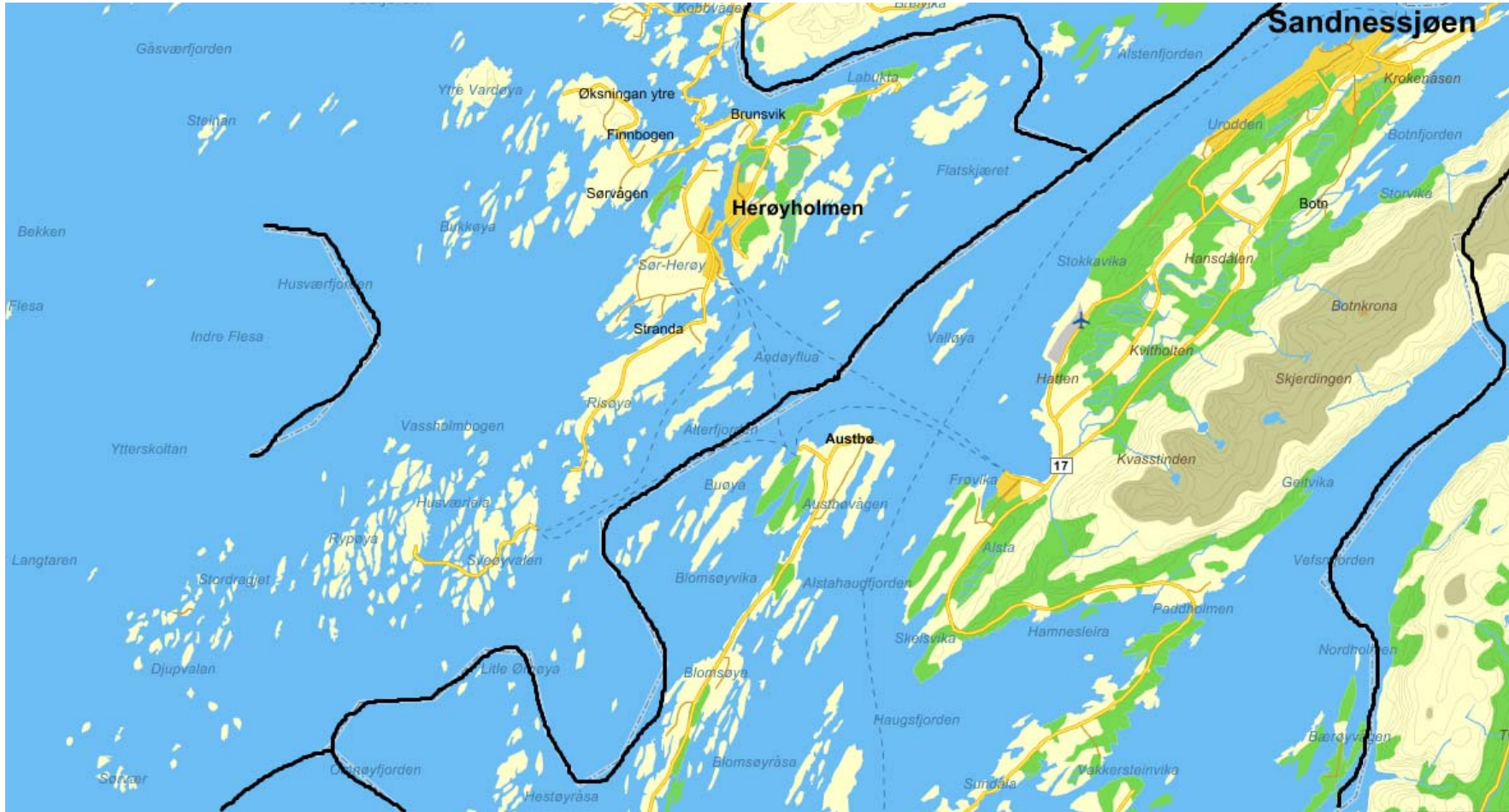

Værøy

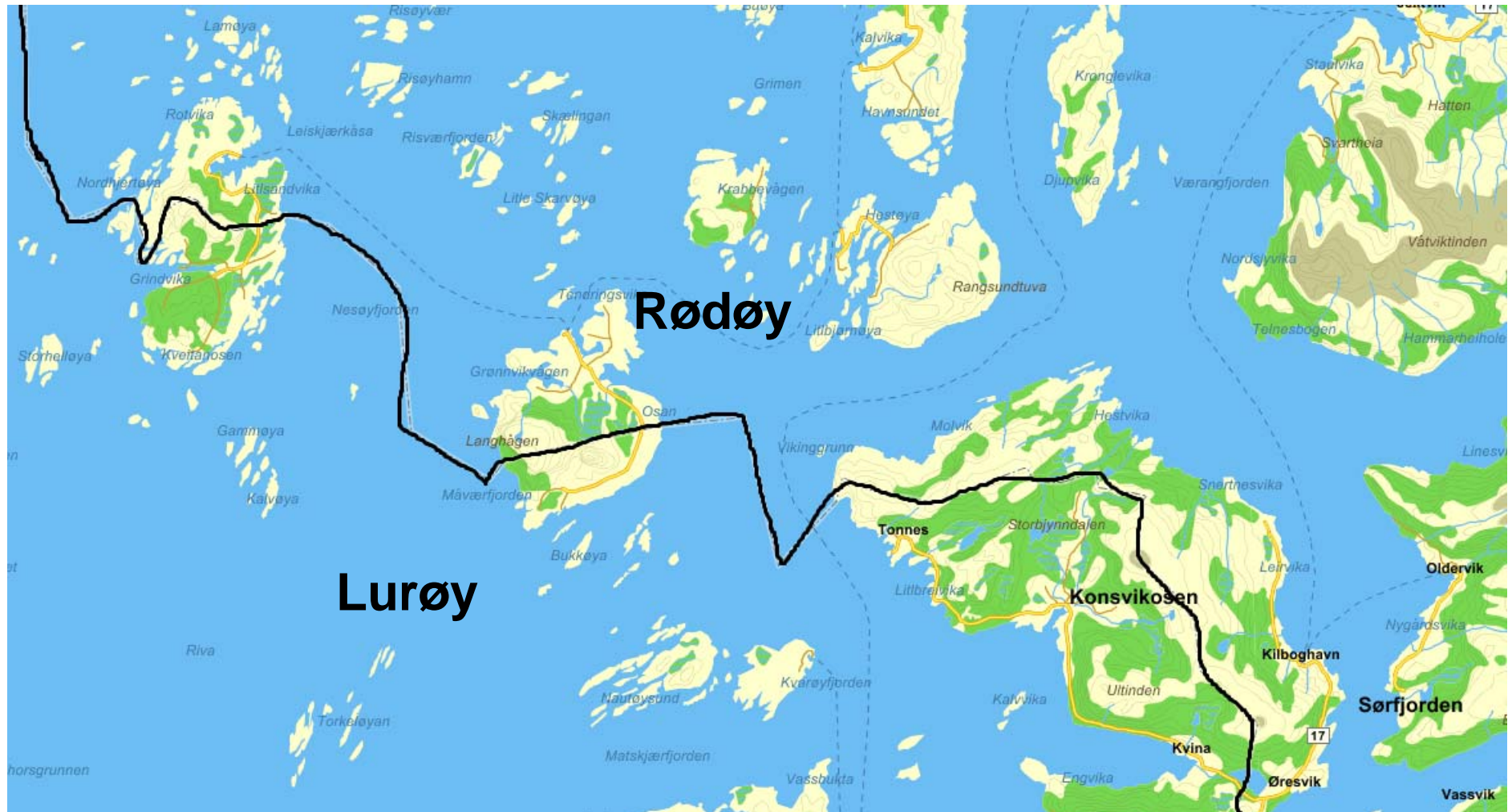
Kartkilde: Gule sider, grenser inntegnet av NIVI

Herøy – grenser i sjø

Kartkilde: Gule sider, grenser inntegnet av NIVI

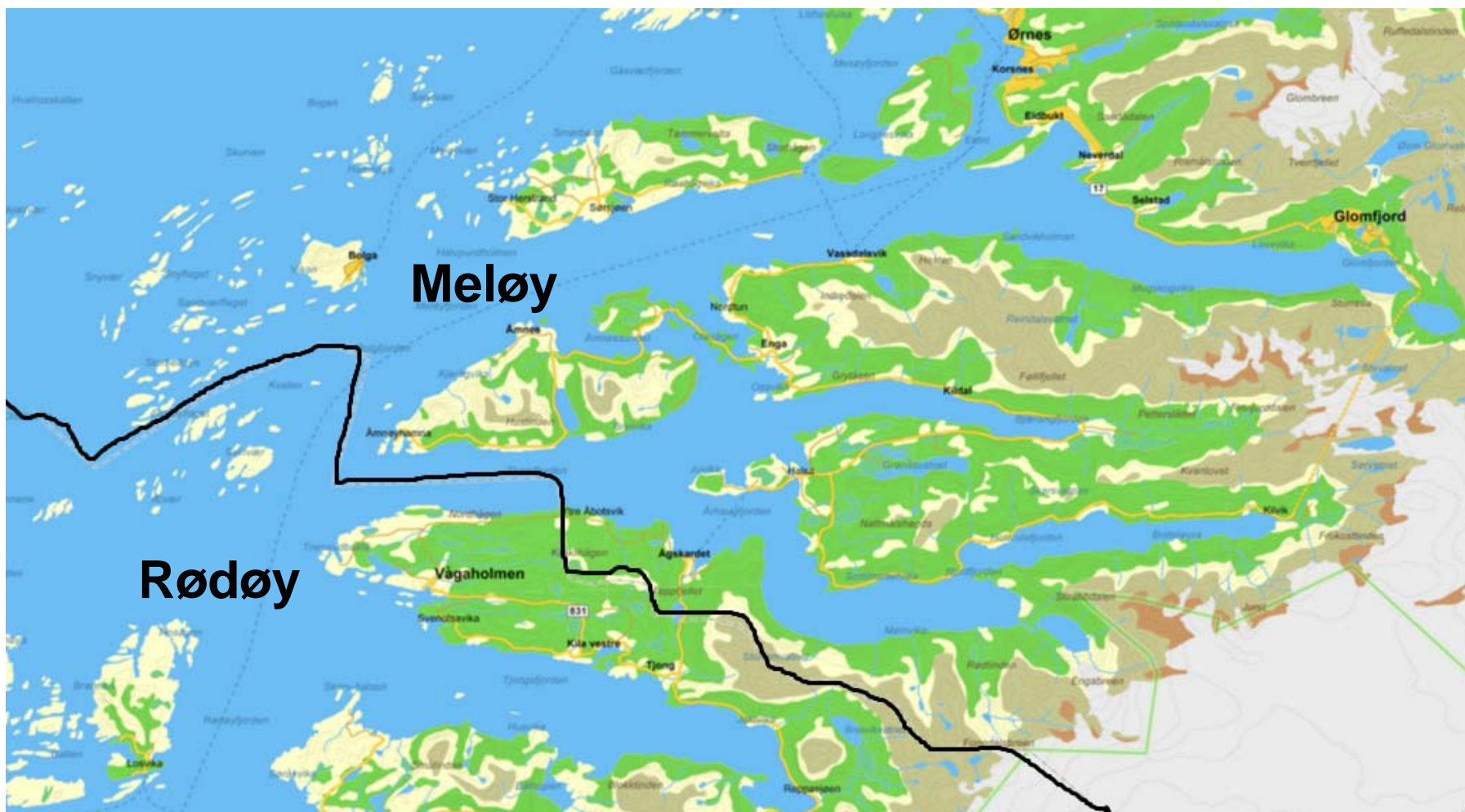
Lurøy - Rødøy

Kartkilde: Gule sider, grenser inntegnet av NIVI

Rødøy - Meløy

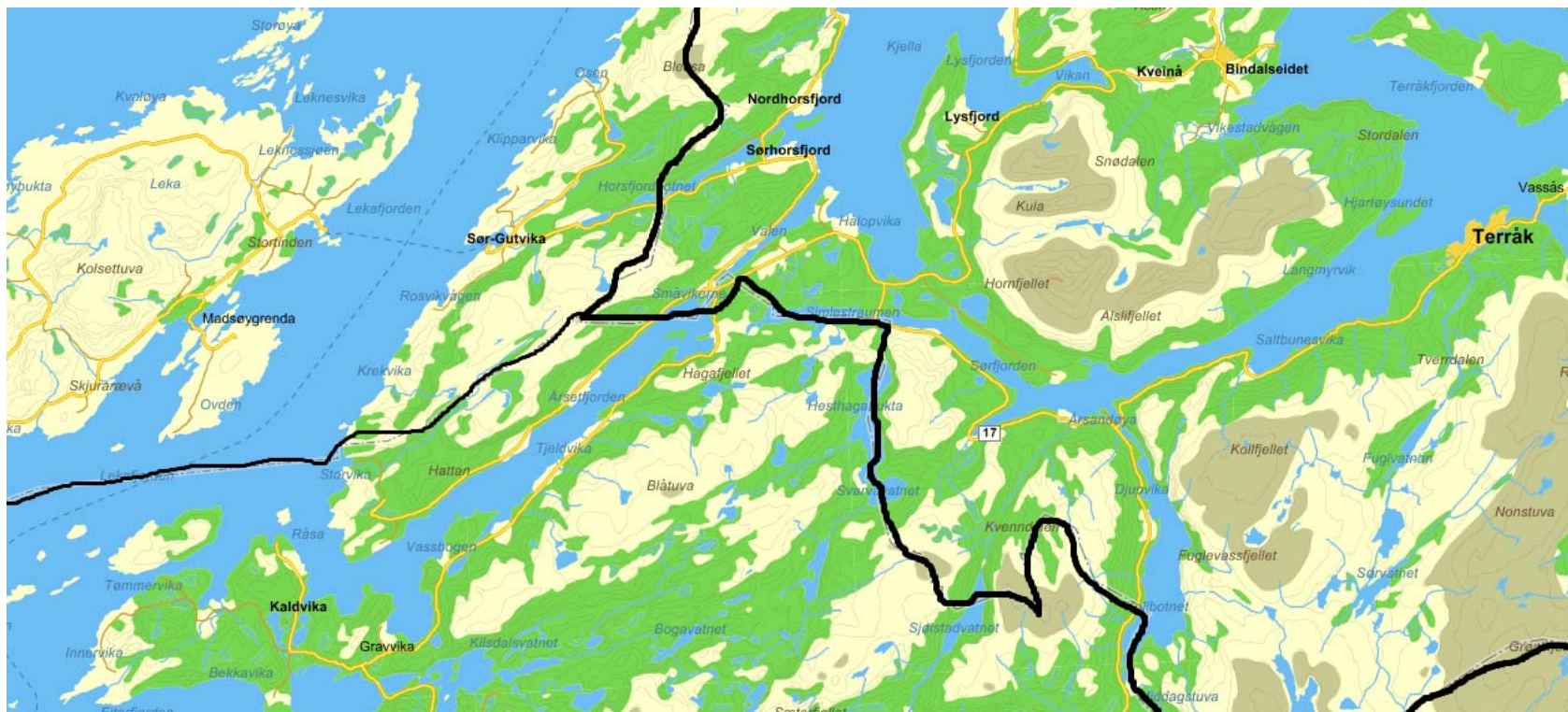
Kartkilde: Gule sider, grenser inntegnet av NIVI

Fylkesgrense mot Nord-Trøndelag

Kartkilde: Gule sider, grenser inntegnet av NIVI

Austra i to fylker og tre kommuner

Kartkilde: Gule sider, grenser inntegnet av NIVI

Fjordkommuner

Bindal

Tysfjord

Kartkilde: Gule sider, grenser inntegnet av NIVI

Nordland/Troms

Figur 5.1 Fylkesgrensen mellom Nordland og Troms.

Reformbehov i Nordland

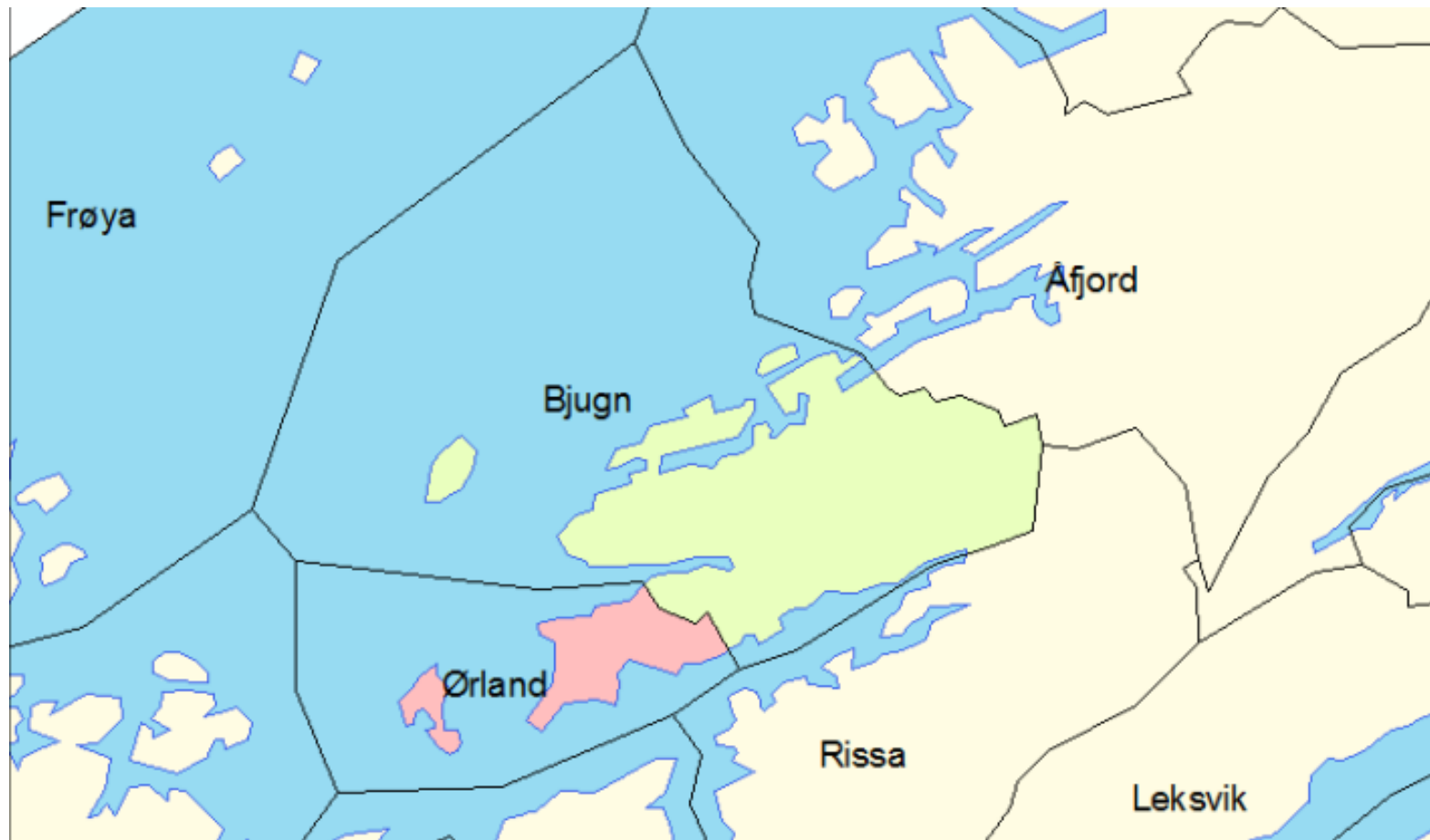
- **41 av 44 kommuner < 15.000 innbyggere**
- **Flere mulige unntakskommuner som følge av lange avstander**
- 12-15 vippekommuner med flere mulige integrasjonsretninger
- Kommunesammenslutninger på tvers av fylkesgrense mot Nord-Trøndelag og Troms
- Deling av kommuner som Bindal og Tysfjord
- Store grensereguleringer som Hadsel
- Mindre grensereguleringer over hele fylket
- Løsninger for ivaretagelse av samiske hensyn

Alternative kommunestrukturer

	1837	1957	1967	2014	Konsolidering	Region- kommuner	Stor- kommuner
Norge	392	744	454	428	200-250	100-130	60-70
Nordland	29	69	45	44	18-22	8-12	4-5
Troms	12	35	24	24	10-12	5-6	3-4

Typisk konsolidering

Kilde: Telemarksforskning

Egenskaper

- Fortsatt polarisert struktur
- Mer interkommunalt samarbeid
- Begrenset oppgavepotensial
- Streng statlig styring
- Dyrker nærheten – og avmakten?
- Lokal stridsløsning?

Tilnærmet vabisk standard i Nordland

Nr	Regionkommune	Innbyggere pr. 1.1.2014	Kommuner
1	Brønnøyregionen	11662	Brønnøy, Sømna, Vevelstad, Vega Bindal=>Ytre Namdalen
2	Vefsno-regionen	16251	Vefsno, Grane, Hattfjelldal
3	Rana-regionen	35604	Rana, Hemnes, Nesna, Lurøy, Rødøy
4	Ytre Helgelandsregionen	13224	Alstahaug, Leirfjord, Herøy, Dønna, Træna
5	Meløyregionen	8514	Meløy, Gildeskål
6	Bodøregionen	55473	Bodø, Røst, Værøy, Steigen, Hamarøy
7	Indre Saltenregionen	17321	Fauske, Saltdal, Sørfold, Beiarn
8	Ofo-regionen	24431	Narvik, Ballangen, Tysfjord, Gratangen ETS=>Harstad
9	Lofotregionen	22696	Vågan, Vestvågøy, Flakstad, Moskenes
10	Vesterålen	30438	Sortland, Hadsel, Bø, Øksnes, Andøy Lødingen=>Harstad

+ Områdeforvaltninger og lokalstyrer

- evt. unntakskommuner

Flere oppgaver til større kommuner?

- Regionalpolitisk utviklingsansvar
- Nye nærings- og bosettingspolitiske virkemidler
- Særskilt infrastrukturstøtte, lokalstyretilskudd?
- Sterkere medansvar for regional tjenesteproduksjon og utviklingsoppgaver

Prosess med 2 beslutningsfaser

1. **Oppstartsfase** : FM/KS rolle, prosjektorganisasjon, valg av tilnærming, inndeling i kommunegrupper, konkretisering av utfordringsbilde, faktagrunnlag
2. **Beslutningsfase 1**: Geografisk retningsvalg, lokale utredninger/vurdering av aktuelle alternativer, folkehøring evt. befolkningsundersøkelse, konklusjon foretrukket alternativ
3. **Utrednings- og utviklingsfase**: Konsekvensanalyse, nasjonale mål og kriterier, lokale tilpasninger, folkehøring
4. **Beslutningsfase 2**: Kommunestyrevedtak, ja eller nei til fusjon, evt. søknad til KRD, FM oppsummerer H2016, **behandling i regjeringen V2016 hvis enige , behandling i Stortinget V2017 hvis enig senere eller uenige**
5. **Gjennomføringsfase (lovregulert) (1,5-2 år ideelt)**
  1. Fellesnemnd i funksjon fram til konstituering av nytt KS (styrer omstillingen, budsjett/økonomiplan, tilsettingsmyndighet etc)
  2. Valg til nytt KS v/enten ST-valg (2017) eller KS-valg (2019)
6. **Iverksetting og driftsfase**
  - Konstituering av nytt KS 1.1.2018 eller 1.1.2020

Videre arbeid i Nordland

- Behov for modellutvikling?
  - G+ kommune m/lokalstyre – RLR-modellen
  - Avlastning fra vertskommune – Røstmodellen
  - Tvillingkommune: AV-modellen
- Prosedyrer og verktøy?
  - Ulike fusjonsløp
  - Befolkningsundersøkelse i vippekommuner
  - Deling og grenseregulering
  - Regulering av fylkesgrense
  - Økonomisk oppgjør